

อนาคตข้าวหอมมะลิไทยในตลาดโลก

สำนักยุทธศาสตร์การเกษตร วิจัยประเมินผล และส่งเสริมกิจการพิเศษ

มิถุนายน ๒๕๖๑

จากสถิติการส่งออกข้าวรวบรวมโดยกระทรวงพาณิชย์ช่วง ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยส่งออกข้าวหอมมะลิ ไปตลาดต่างประเทศในแต่ละปีคิดเป็นสัดส่วนโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๕ ของมูลค่าการส่งออกข้าวทั้งหมด โดยมีบางปีที่มีสัดส่วนการส่งออกข้าวหอมมะลิสุงกว่าร้อยละ ๓๐ ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดี และเป็นทิศทางที่น่าจะถูกต้อง ด้วยการส่งออกข้าวคุณภาพต่ำ มีมูลค่าต่ำ นับวันแต่จะมีคู่แข่ง ซึ่งมีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนและผลผลิตการผลิต (productivity) เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

หน่วย : ล้านบาท

พ.ศ.	มูลค่าส่งออกข้าวทั้งหมด	มูลค่าส่งออกข้าวหอมมะลิ	สัดส่วน
๒๕๔๕	๗๐,๐๐๔	๑๕,๑๖๖	๒๑.๖๖
๒๕๔๖	๗๕,๗๗๖	๒๔,๔๒๓	๓๒.๒๓
๒๕๔๗	๑๐๘,๓๒๘	๒๖,๒๒๑	๒๔.๒๑
๒๕๔๘	๙๒,๙๙๔	๒๖,๑๙๑	๒๘.๑๖
๒๕๔๙	๙๘,๑๗๙	๓๐,๙๒๑	๓๑.๔๙
๒๕๕๐	๑๑๙,๒๑๕	๓๔,๗๘๑	๒๙.๑๘
๒๕๕๑	๒๐๓,๒๑๙	๔๖,๕๒๙	๒๒.๙๐
๒๕๕๒	๑๗๒,๒๐๘	๕๕,๑๒๘	๓๒.๐๑
๒๕๕๓	๑๖๘,๑๙๓	๕๓,๐๙๓	๓๑.๕๗
๒๕๕๔	๑๙๓,๘๔๓	๔๙,๒๘๔	๒๕.๔๒
๒๕๕๕	๑๔๒,๙๗๖	๔๗,๑๓๒	๓๒.๙๖
๒๕๕๖	๑๓๓,๘๕๓	๕๑,๖๑๘	๓๘.๕๖
๒๕๕๗	๑๗๔,๘๕๒	๔๔,๙๗๕	๒๕.๗๒
๒๕๕๘	๑๕๕,๙๑๒	๔๔,๘๖๑	๒๘.๗๗
๒๕๕๙	๑๕๔,๖๙๐	๔๒,๓๑๘	๒๗.๓๖
๒๕๖๐	๑๗๔,๕๐๓	๔๑,๙๑๙	๒๔.๐๒
๒๕๖๑ (มค.-เมย.)	๕๘,๒๔๗	๑๔,๖๒๖	๒๕.๑๑

ที่มา : สถิติการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ทั้งนี้ พบว่าตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิอันดับ ๑ ของประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบัน คือสหรัฐอเมริกา โดยประเทศไทยส่งออกข้าวหอมมะลิไปตลาดประเทศสหรัฐอเมริกาเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิทั้งหมดในแต่ละปี เป็นเวลายาวนานต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จนถึงปัจจุบัน

หน่วย : ล้านบาท

พ.ศ.	มูลค่าส่งออกข้าวหอมมะลิ ไปตลาดต่างประเทศทั้งหมด	มูลค่าส่งออกข้าวหอมมะลิ ไปตลาดสหรัฐอเมริกา	สัดส่วน
๒๕๔๕	๑๕,๑๖๖	๒,๘๔๘	๑๘.๗๘
๒๕๔๖	๒๔,๔๒๓	๕,๐๕๐	๒๐.๖๘
๒๕๔๗	๒๖,๒๒๑	๕,๗๓๗	๒๑.๘๘
๒๕๔๘	๒๖,๑๙๑	๕,๖๕๙	๒๑.๖๑
๒๕๔๙	๓๐,๙๒๑	๖,๔๐๕	๒๐.๗๑
๒๕๕๐	๓๔,๗๘๑	๖,๔๒๒	๑๘.๔๖
๒๕๕๑	๔๖,๕๒๙	๙,๘๖๒	๒๑.๒๐
๒๕๕๒	๕๕,๑๒๘	๑๑,๖๖๕	๒๑.๑๖
๒๕๕๓	๕๓,๐๙๓	๑๒,๗๗๒	๒๔.๐๖
๒๕๕๔	๔๙,๒๘๔	๑๑,๔๕๒	๒๓.๒๔
๒๕๕๕	๔๗,๑๓๒	๑๑,๖๑๑	๒๔.๖๔
๒๕๕๖	๕๑,๖๑๘	๑๒,๗๖๒	๒๔.๗๒
๒๕๕๗	๔๔,๙๗๕	๑๒,๔๔๗	๒๗.๖๘
๒๕๕๘	๔๔,๘๖๑	๑๒,๔๕๖	๒๗.๗๗
๒๕๕๙	๔๒,๓๑๘	๑๑,๘๙๙	๒๘.๑๒
๒๕๖๐	๔๑,๙๑๙	๑๑,๙๖๓	๒๘.๕๔
๒๕๖๑ (มค.-เมย.)	๑๔,๖๒๖	๕,๐๕๒	๓๔.๕๔

ที่มา : สถิติการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หน่วย : ล้านบาท

ตลาดส่งออก ข้าวหอมมะลิของไทย	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑ (มค.-เมย.)
๑. สหรัฐอเมริกา	๑๑,๔๕๒	๑๑,๖๑๑	๑๒,๗๖๒	๑๒,๔๔๗	๑๒,๔๕๖	๑๑,๘๙๙	๑๑,๙๖๓	๕,๐๕๒
๒. ฮ็องกง	๕,๐๗๗	๔,๗๔๕	๕,๑๐๐	๔,๘๑๙	๕,๐๗๓	๔,๙๘๖	๔,๗๕๖	๑,๘๘๓
๓. สาธารณรัฐประชาชนจีน	๓,๓๙๔	๓,๒๗๑	๔,๕๓๔	๓,๖๔๙	๕,๓๔๕	๕,๑๖๔	๖,๓๐๖	๑,๖๕๑
๔. แคนาดา	๒,๕๑๖	๒,๔๐๒	๒,๕๗๐	๒,๖๔๙	๒,๔๕๒	๒,๒๙๔	๒,๑๓๐	๗๔๑
๕. สิงคโปร์	๓,๒๖๐	๒,๖๗๒	๓,๐๙๒	๒,๙๘๖	๒,๖๔๒	๒,๓๒๓	๑,๘๔๓	๖๔๙
๖. ออสเตรเลีย	๒,๐๔๓	๑,๗๐๐	๑,๗๕๙	๑,๖๘๓	๑,๕๐๗	๑,๓๘๐	๑,๒๔๑	๔๒๕
๗. ซาอุดีอาระเบีย	๑,๐๐๔	๑,๒๖๐	๑,๓๑๓	๑,๔๐๕	๑,๒๐๑	๑,๐๔๑	๗๙๒	๓๕๕
๘. บรูไน	๘๙๕	๑,๒๘๗	๕๐๘	๑,๔๘๐	๗๕๐	๔๑๓	๓๑๓	๓๒๖
๙. สหราชอาณาจักร	๗๑๔	๖๔๙	๖๘๕	๗๑๖	๖๖๑	๖๑๓	๕๗๔	๓๐๘
๑๐. ฝรั่งเศส	๑,๒๕๕	๑,๐๙๖	๑,๑๗๑	๙๙๑	๘๗๓	๘๐๓	๖๖๒	๒๙๒
รวมส่งออก ๑๐ ประเทศ	๓๑,๕๗๐ (๖๔.๐๖)	๓๐,๖๙๓ (๖๕.๑๒)	๓๓,๔๙๔ (๖๔.๘๙)	๓๒,๘๒๕ (๗๒.๙๘)	๓๒,๙๖๐ (๗๓.๔๗)	๓๐,๙๑๖ (๗๓.๐๖)	๓๐,๕๘๐ (๗๒.๙๕)	๑๑,๖๘๒ (๗๙.๘๗)
รวมมูลค่าส่งออกทั้งหมด	๔๙,๒๘๔	๔๗,๑๓๒	๕๑,๖๑๘	๔๔,๙๗๕	๔๔,๘๖๑	๔๒,๓๑๘	๔๑,๙๑๙	๑๔,๖๒๖

ที่มา : สถิติการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ

(๑) จัดเรียงลำดับโดยยึดมูลค่าการส่งออกในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นเกณฑ์ในการจัดอันดับ

(๒) ตัวเลขในวงเล็บเป็นสัดส่วนมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยไปตลาดทั้ง ๑๐ ประเทศ เทียบกับมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิทั้งหมดของประเทศไทย

จากข้อมูลข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า การส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้นมา โดยมีมูลค่าการส่งออกลดลงจาก ๕๑,๖๑๘ ล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เหลือ ๔๔,๙๗๕ ล้านบาท ๔๔,๘๖๑ ล้านบาท ๔๒,๓๑๘ ล้านบาท และ ๔๑,๙๑๙ ล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามลำดับ สำหรับการส่งออกข้าวหอมมะลิไปตลาดสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยเช่นกัน

คำถาม อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยส่งออกข้าวหอมมะลิลดลง? การแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นจากประเทศคู่แข่งส่งออกข้าวหอม เช่น อินเดีย ปากีสถาน เวียดนาม และบังกลาเทศ ตลอดจนประเทศผู้ส่งออกข้าวหอมรายใหม่ เช่น เมียนมาร์ และกัมพูชา จะเป็นคำตอบที่สำคัญในเรื่องนี้ โดยคุณภาพที่อาจไม่แตกต่างกันมากนัก และระดับราคาที่ย่อมเยากว่า น่าจะเป็นปัจจัยหลัก แต่ดูเหมือนจะมีปัจจัยในด้านอื่นๆ อีกด้วย

หน่วย : เหรียญสหรัฐ/ตัน (FOB)

ราคาส่งออกข้าวหอม	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑ (มค.-เมย.)
ข้าวหอมมะลิไทย	๑,๐๔๕	๑,๐๕๔	๑,๐๙๑	๑,๑๘๐	๑,๑๕๐	๑,๐๐๘	๗๖๘	๘๔๓	๑,๑๕๕
ข้าวบาสมาดิปากีสถาน	๘๘๑	๑,๐๖๐	๑,๑๓๗	๑,๓๗๒	๑,๓๒๔	๘๔๙	๗๙๕	๑,๑๓๑	๑,๐๗๖

ที่มา : (1) http://www.fao.org/fileadmin/templates/est/COMM_MARKETS_MONITORING/Rice/Images/RMM/RMM_DEC15_H.pdf
(2) <http://www.fao.org/3/I9243EN/i9243en.pdf>

การเร่งศึกษาวิเคราะห์เจาะลึก เพื่อค้นหาสาเหตุที่ทำให้การส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง จึงเป็นภารกิจเร่งด่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเร่งขจัดจุดอ่อน และขจัดความเสี่ยงประการต่างๆ ให้หมดไปโดยเร็ว

โดยหนึ่งในบรรดาจุดอ่อนที่สมควรจะต้องเร่งปรับปรุงอย่างจริงจัง คือ การเร่งนำความหอมกลับคืนสู่ข้าวหอมมะลิของประเทศไทย สำหรับความเสี่ยงที่อาจเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อการขยายการส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยในอนาคต โดยเฉพาะตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา ตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิอันดับ ๑ ของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งสมควรจะต้องเร่งดำเนินการโดยเร็ว คือ การเร่งศึกษาข้าวหอมสายพันธุ์ใหม่ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งปรับปรุงพัฒนาพันธุ์โดยมหาวิทยาลัยอาร์แคนซัส มหาวิทยาลัยหลุยส์เซียนา และมูลนิธิวิจัยข้าวแคลิฟอร์เนีย โดยในส่วนของมหาวิทยาลัยอาร์แคนซัส มีเป้าหมายจะเริ่มส่งเสริมให้เกษตรกรนำข้าวหอมสายพันธุ์ใหม่ไปเพาะปลูกตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นต้นไป

ทั้งนี้ หากข้าวหอมสายพันธุ์ใหม่ทั้ง ๓ สายพันธุ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีคุณสมบัติด้านกลิ่นหอม ความอ่อนนุ่ม และรสชาติใกล้เคียง หรือเหนือกว่าข้าวหอมมะลิของประเทศไทย รวมทั้งมีผลผลิตต่อพื้นที่สูง และมีต้นทุนราคาจำหน่ายต่ำกว่าข้าวหอมมะลิของประเทศไทย ดังข้อมูลที่เปิดเผยโดยผู้วิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวดังกล่าว ย่อมจะมีผลกระทบต่อส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยไปตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีความเป็นไปได้สูงที่สหรัฐอเมริกาจะนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยลดลง จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ และผู้เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทานการผลิตของประเทศไทย

ชื่อพันธุ์ข้าวหอม	หน่วยงานที่ปรับปรุงพัฒนาพันธุ์	คุณสมบัติของข้าวหอมที่เปิดเผย
1. ข้าวจัสมิน ARoma17	University of Arkansas (UAR)	เป็นข้าวเมล็ดยาว มีกลิ่นหอมทัดเทียมข้าวหอมมะลิของประเทศไทย ให้ผลผลิตสูง ๗,๗๔๐ ปอนด์ ต่อเอเคอร์ (๑,๓๘๘ กก. ต่อไร่) มีอัตราการแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเฉลี่ยที่ระดับ ๗๑%

ชื่อพันธุ์ข้าวหอม	หน่วยงานที่ปรับปรุงพัฒนาพันธุ์	คุณสมบัติของข้าวหอมที่เปิดเผย
2. ข้าวจัสมิน CLJ 01	Louisiana State University (LSU)	เป็นข้าวเมล็ดยาว มีกลิ่นหอมทัดเทียมข้าวหอมมะลิของประเทศไทย เมล็ดข้าวสวย มีท้องไข่น้อย ให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์ข้าวหอมที่มหาวิทยาลัย หลυσส์เซียนาพัฒนาก่อนหน้านี้ ๓๐% (ข้าว Jazzman) โดยให้ผลผลิตสูง ๑,๖๔๕ กก. ต่อไร่
3. ข้าวจัสมิน Calaroma 201	California Cooperative Rice Research Foundation (CCRF)	เป็นข้าวเมล็ดยาว มีกลิ่นหอม แต่น้อยกว่าข้าวจัสมิน ARoma17 มีปริมาณอมิโลสน้อย (Low amylose) และเป็นแป้งชนิดที่มีความคงตัวของแป้งสุกอ่อน (Low gel type) เมื่อบดหุงต้มจะได้ข้าวที่มีความอ่อนนุ่มสูง และให้ผลผลิตสูง ๙,๔๕๐ ปอนด์ ต่อเอเคอร์ (๑,๖๙๕ กก. ต่อไร่)

- ที่มา :
- (1) http://www.ditp.go.th/contents_attach/229355/229355.pdf
  - (2) <https://www.ricefarming.com/departments/feature/tough-to-crack/>
  - (3) <https://www.ricefarming.com/departments/industry-news/new-and-improved/>
  - (4) https://www.usarice.com/docs/default-source/whole-grain/wholegrain_v4n1_final_lowres.pdf
  - (5) <http://news.agropages.com/News/NewsDetail---26252.htm>
  - (6) <http://www.deltafarmpress.com/rice/arkansas-releases-second-aromatic-rice-variety>
  - (7) <https://www.prachachat.net/economy/news-164460>
  - (8) <http://www.biothai.net/node/690>

นอกจากนี้ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถคงความเป็นผู้นำในการส่งออกข้าวต่อไป สมควรที่หน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง จะต้องเร่งเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้เหนือคู่แข่งส่งออกข้าวของประเทศไทย โดยมีประเด็นที่สมควรจะต้องเร่งดำเนินการ อาทิ

- (๑) การพิจารณาความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนนโยบายการกำหนดมาตรฐานข้าวหอมมะลิส่งออก จากปัจจุบันซึ่งกำหนดมาตรฐานข้าวหอมมะลิ หมายถึง ข้าวที่มีปริมาณข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ และ/หรือ ข้าว กข. ๑๕ เป็นปริมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๒ โดยปรับเปลี่ยนเป็นข้าวที่ต้องเป็นข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ เต็ม ๑๐๐% เพื่อให้ผู้บริโภคได้สัมผัสรสชาติที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิของประเทศไทย
- (๒) การสร้างความหลากหลายในสินค้าข้าวที่ส่งออก ไม่จำกัดเพียงข้าวขาว และข้าวหอมมะลิ โดยสมควรเริ่มต้นตั้งแต่การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เกิดเป็นข้าวเฉพาะถิ่น รวมถึงข้าวที่มีคุณประโยชน์เหมาะสมเฉพาะกับแต่ละกลุ่มผู้บริโภค (เช่น ข้าวที่มีธาตุเหล็กสูงสำหรับสตรีมีครรภ์ ข้าวที่มีน้ำตาลน้อยสำหรับผู้ต้องการลดความเสี่ยงการเป็นโรคเบาหวาน และข้าวที่มีโปรตีนสูง) และสร้างตราหือเฉพาะ พร้อมเรื่องราว (Story) ให้กับข้าวแต่ละชนิด
- (๓) การให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาการแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสูง ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงให้มากยิ่งขึ้น เช่น การแปรรูปเป็นเครื่องสำอาง สารอาหาร และเวชภัณฑ์

.....